

N:o 25.

Af herr **A. Kihlberg**, om tillägg till § 3 i gällande förordning angående fattigvården.

Uti kongl. förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården i riket heter det i § 3: »En hvar, som är arbetsför, skall utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sig sjelf och sina minderåriga barn, så ock arbetsför man sin hustru.» — I afseende på äkta barns försörjning åligger sålunda i första rummet denna skyldighet mannen, om han är arbetsför, emedan han äfven har skyldighet att försörja sin hustru. Detta är ock i öfverensstämmelse med det allmänna rättsbegreppet. Men när frågan gäller oäkta barns försörjning, är den nuvarande lagen, — eller *blifver* det i sin tillämpning — orättvis och lägger allt för stor börda på modren, under det att fadren lemnar ringa bidrag till eller helt och hållet undandrager sig att försörja och uppfostra sitt barn. Emedan det enligt sakens natur är svårare att konstatera hvem som är fadren än hvem som är modren till oäkta barn, blir det alltid i första hand modren, som ensam har skyldigheten och ansvaret för att hennes barn erhåller nödtorftig vård och försörjning, och kan modren någon gång genom frivillig öfverenskommelse tillvinna sig eller vid domstol blifva tilldömd ett ringa bidrag, ofta nog endast 20 à 30 kronor årligen, af barnets fader, så inträffar dock ganska ofta det sorgliga förhållandet, att denne äfven undandrager sig denna ringa hjälp. Den, som varit ordförande i fattigvårdsstyrelse, har nog flere än en gång fått mottaga besök af dessa fattiga, stackars mödrar, hvilka begärt hjälp, dels af fattigvården för sina barns försörjning, men ock för att af barnfadren utfå det uppfostringsbidrag, han af domstol blifvit dömd lemna barnets moder. När man, i sistnämnda fall, vidtagit åtgärder för vin-

nande af utmätning hos barnfadren, har resultatet ofta blifvit det, vare sig barnfadren varit tjänstedräng, bondeson, boende och arbetande hos föräldrarne, eller tillhört den s. k. lösa arbetsbefolkningen, att vederbörande exekutor lemnat intyg, att personen i fråga saknade utmättningsbar tillgång, och dermed är den sökte alldeles fri från allaskyldigheter mot sitt barn. Dessa personer hafva likväl genom sitt arbete, i vanligaste fall, så goda inkomster, att de med god vilja, utan någon känbar uppoffring, *kunna* lemna det lilla uppfostringsbidrag, de äro dömda att gifva barns moder, hvilken i alla händelser i mångdubbelt mått får känna tyngden af försörjningsskyldigheten. — Kan det vara rätt, att ett sådant förhållande får fortfara? Mig synes som statens pligt vore att lemna ifrågavarande barn och mödrar bättre skydd genom skärpta lagbestämmelser, hvarigenom arbetsför man kunde förmås att göra sin pligt mot sitt oäkta barn. Personer, dömda till böter för ofta nog mindre förseelser än den att undandraga sig försörjningsplikten för sina barn, få vid bristande tillgång böterna förvandlade till fängelsestraff. Enligt 35 § fattigvårdsförordningen eger fattigvårdsstyrelse husbonderätt öfver den, som genom lätja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård måste dem lemnas, och om sådan person vägrar fullgöra arbete, som honom föresättes, eller eljest visar tredska, sjelfsväld eller sturskhet och ej låter rätta sig efter styrelsens varning, så kan sådan person af Konungens befallningshafvande åläggas allmänt arbete. Och icke kan det väl anses för hårdt eller orättvist, om arbetsför man, som undandraget sig att lemna ådömdt uppfostringsbidrag för sitt oäkta barn, underkastas samma ansvar för försummad försörjningspligt, som i sistnämnda lagrum omförmåles. Ty man må hysa hvilka åsigter som helst i fråga om rättmätigheten af qvinnans likställighet med mannen i afseende på medborgerliga rättigheter och skyldigheter, så kan man väl ändå icke förneka, att i försörjningsplikten för deras gemensamma barn bör mannen hafva minst lika stor del som qvinnan; men när inträffar detta någonsin i fråga om oäkta barn? Huru svårt är det icke i de allra flesta fall för qvinnan att mot den hjertlöse mannen, som förnekar faderskapet, skaffa bevisning derom, och lyckas det henne med tårar och böner att få mannen att lemna förbindelse på ett ringa bidrag till barnets uppfostran eller att vid domstol få honom dertill dömd, så inträffar i många fall, såsom jag förut påvisat, att modren icke kan få ut detta ringa understöd. Visserligen har blifvit ifrågasatt, om icke fattigvårdsstyrelse, efter anmälan af barnets moder, att hon icke kunnat af barnfadren utfå bidraget och sjelf har svårighet att försörja sig och

barnet, kan, utan någon lagförändring gent emot honom tillämpa ansvarsbestämmelsen i 35 § af gällande fattigvårdsförordning, men då en Kongl. Maj:ts dom af den 10 februari 1885 synes gifva vid handen, att domstolarne ansett ofvanberörda lagrum icke ega tillämplighet å fader till oäkta barn, torde en förändring eller ett förtydligande af fattigvårdsförordningens stadgande härutinnan vara af nöden, för att undanrödja eller åtminstone minska detta missförhållande.

På grund af hvad jag sålunda anfört vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del ville besluta ett tillägg till 3. § i gällande fattigvårdsförordning, så lydande:

Den, som genom laga kraftvunnen dom blifvit ålagd eller genom behörigen domfäst förlikning åtagit sig att till sitt oäkta barns moder utgifva visst bidrag till barnets underhåll, vare ock skyldig barnet försörja, om barnets moder dör eller är oförmögen att lemna barnet underhåll och vård.

Försummar fader att försörja sitt oäkta barn, så att fattigvård måste detsamma lemnas, eller kan han icke förmås lemna barnets moder det henne tillerkända uppfostringsbidrag och varder anmälan härom af henne hos fattigvårdsstyrelse gjord, stånde han under fattigvårdsstyrelsens husbonderätt, på sätt i 35 § af denna förordning närmare omförmäles.

Men skulle detta förslag icke finnas lämpligt, anhåller jag vördsamt, att vederbörande utskott välvilligt behagade formulera ett sådant tillägg till eller förändring af fattigvårdsförordningen, att syftemålet med motionen vinnes.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 26 januari 1892.

Alfred Kihlberg
från Upsala län.

Afskrift.

82.

Angående oäkta barns underhåll. Fattigvårdsstyrelsens ersättningsanspråk mot fadren.

Genom utslag den 21 oktober 1856 förpligtade Kållands häradsrätt Jan Daniel Olofsson i Jönslunda, såsom fader till ett af Anna Greta Svensdotter den 5 juli samma år framfödt oäkta gossebarn, Frans Oskar, att såsom bidrag till samma barns underhåll och uppfostran till barnets moder årligen utgifva 50 rdr, räknadt från barnets födelse till dess det fyllt 15 år eller kunde sig sjelf försörja, hvilken afgift skulle erläggas för första året genast samt sedermera den 5 juli årligen. Genom utslag den 30 juli 1870 ålade Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län, på ansökning af fattigvårdsstyrelsen i Sunnarsbergs socken, fattigvårdsstyrelsen i *Lidköping* att genast om nämnde gossebarn taga vård i öfverensstämmelse med föreskriften i 6 § af kongl. förordningen om fattigvården i riket den 13 juli 1853.

Derefter stämde Lidköpings fattigvårdsstyrelse, genom sin ordförande J. Sandvall, till 1870 års hösteting med Kållands härad bemålde Jan Daniel Olofsson och, med förmälan att fattigvårdsstyrelsen genom sistberörda utslag blifvit ålagdt jemväl att ersätta Sunnersbergs fattigvårdsstyrelse för hvad som till barnets vård utgifvits, yrkade Olofssons förpligtande att till Lidköpings fattigvårdsstyrelse utgifva det honom genom anmärkta utslaget ådömda uppfostringsbidrag jemte ränta från de särskilda förfallodagarne, dock med afdrag af 175 riksdaler, som Olofsson till barnets vårdare och morfader Sven Sundvall den 13 december 1856 utbetalt.

Härjemte uppgaf käranden, att Anna Greta Svensdotter sedan flera år vore fattighjon i Lidköping, så att fattigvårdsstyrelsen utöfvade målsmansrätt för så väl henne som barnet.

Olofsson bestred käromålet och åberopade till grund för bestridandet en handling af följande innehåll: »Jag undertecknad har träffat en öfverenskommelse med hemmansegaren Jan Daniel Olofsson i Jönslunda att han i barnuppfostringshjälp i det förut domfälda mål med pigan Anna Greta Svensdotter med hennes redan framfödda gossebarn, att Jan Daniel Olofsson skall i ett för allt betala till berörda piga

eller hennes fader 175 rdr rgs, som kontant äro betalda; som härmed qvitteras af Trädgårdstorpet den 13 december 1856. Sven Sundvall, med hand å pennan.

Vittnar: S. Jason. Anders Lustig.

Med ofvanstående öfverenskommelse förklarar jag mig nöjd; som försäkras af Trädgårdstorpet den 13 december 1856. Anna Svensdotter med hand å pennan.

Vittnar: S. Jason. Anders Lustig.

Käranden medgaf, att berörda aftal blifvit ingånget med Anna Svensdotters fader, som var dömd att betala höga böter för vållande till skogseld; och Anna Svensdotter, inseende fadrens belägenhet, hade ej tvekat att gifva sitt bifall till en summas lyftande på en gång, *men förstod ej den list, som dolde sig under uppgörelsen*. Genom denna uppgörelse hade såväl hon som hennes fader blifvit försatta i djupaste nöd och nödgats anropa fattigvården om hjälp. Men Olofsson hade icke egt att, på sätt som skett, uppgöra med Sundvall eller barnets moder; ty domstolen hade ej tillerkänt *modren* ersättning för det förhållande, hvari Olofsson stod till henne, utan fastmera för att betrygga *barnets* vård och uppfostran. Att Olofsson träffat aftal med personer, som ej förmått uppfylla sin dervid åtagna förbindelse, vore hans ensak, och därför borde ingen kommun betungas; ingifvande käranden derjemte ett af Anna Svensdotter aflemnadt, af vittnen bestyrkt skriftligt förklarande, att hon aldrig afsagt sig den barnuppfostringshjälp, som Olofsson ålagts till henne betala, men väl gillat att *hennes fader, som vårdat barnet, skulle på en gång få uppbära 175 rdr*, samt att, om hennes medgifvande blifvit annorlunda uppfattadt, hon, som ej vore skrifkunnig och således ej förstått hvad som i öfverenskommelsen inflökats, deremot protesterade, helst hon från barnets födelse varit utfattig och oförmögen att det utan fosterlönen försörja.

Häradsrätten yttrade i utslag den 20 december 1870: att emedan ostridigt vore, ej mindre att Anna Greta Sundvall numera saknade tillgång att bidraga till bemålde barns vård och underhåll, än äfven att i följd deraf fattigvårdsstyrelsen i Lidköping, inom hvilken stad Anna Greta Sundvall nu vore boende, genom behörig myndighets beslut förklarats skyldig att om barnet draga försorg; ty och då vid sådant förhållande fattigvårdsstyrelsen jemlikt 7 § 1 mom. af kongl. förordningen den 13 juli 1853, angående fattigvården i riket, egde utöfva målmansrätt öfver barnet; för den skull och som den af Jan Daniel Olofsson åberopade, af Anna Greta Svensdotter och hennes fader Sven Sundvall godkända öfverenskommelse den 13 december 1856, enligt hvilken Jan

Daniel Olofsson skulle i stället för ifrågavarande uppfostringsbidrag, betala »i ett för allt», 175 riksdaler, egt laglig giltighet, så vidt barnets rätt anginge, *endast i det fall, som nu ej inträffat, att Anna Greta Sundvall och Sven Sundvall förmått sjelfva om barnet draga försorg*, bifölles stämningspåståendet på det sätt, att Jan Daniel Olofsson förpligtades till fattigvårdsstyrelsen i Lidköping, emot qvitto, genast utgifva ofvannämnda bidrag för tiden från barnets födelse till den 5 juli 1870 samt framdeles årligen, så länge fattigvårdsstyrelsen bekostade barnets underhåll, jemte sex procent ränta å hvarje hittills upplupet årsbidrag från förfallodagen tills betalning skedde, å hvilken ränta borde afgå bevilling för tiden intill 1861 års slut; dock med rätt för Jan Daniel Olofsson att härifrån ytterligare afdraga de af honom, efter hvad ostridigt vore, den 13 december 1856 erlagda 175 rdr jemte lika ränta derå, som nu sagd vore; och skulle det åligga fattigvårdsstyrelsen i öfverensstämmelse med 9 § i åberopade förordning att för medlen redovisa i laglig ordning, der så äskades.

Jan Daniel Olofsson vädjade till Göta Hofrätt.

Han erkände sin skyldighet att med det af häradsrätten i dess år 1856 meddelade utslag bestämda årsbidrag godtgöra fattigvårdsstyrelse för den tid gossen behöft dess understöd, äfvensom för det till Sunnersbergs församling utbetalda belopp; hvarjemte Olofsson företedde intyg af ordföranden i Sunnersbergs kommunalnämnd, att gossen af fattigvårdsstyrelsen i nämnde församling erhållit understöd första gången den 30 maj 1868, samt att han varit utackorderad från 16 juli 1869 till den 13 oktober 1870, för hvilket Lidköpings fattigvårdsstyrelse ersatt kostnaderna med 76 rdr 5 öre. För den *föregående* tiden ville Olofsson deremot ej betala något, enär den skriftliga öfverenskommelsen emellan honom samt barnets moder och morfader upphäfde all kraft af 1856 års utslag mot Olofsson för hvarje år, som barnet genom hans åtgörande åtnjutit vård och uppfostran, eller från dess födelse till dess det vid 13 års ålder bekom understöd af Sunnersbergs fattigvårdsstyrelse, under hvilken tid dess morfader, enligt bifogadt intyg af denne, vitsordadt af tre grannar, haft gossen i sitt hus samt vårdat, klädt och födt honom försvarligt.

Fattigvårdsstyrelsen, som bestred hvad Olofsson anfört och yrkade fastställelse af häradsrättens utslag, anförde dervid: att, då Olofsson ej erlagt hvad han blifvit dömd att till barnets underhåll och uppfostran betala, det bristande beloppet borde komma barnet genom dess målsman till godo. Gossen, som hade fått gå omkring i bygden att tigga eller stjäla sitt uppehälle, var fullkomligt vanvårdad, då Sunnersbergs

socken tog honom om hand. För att kläda gossen, gifva honom tillfälle att gå i skolan samt skaffa honom god vård hade fattigvårdsstyrelsen årligen måst utbetala vida mer än det årsbidrag, som Olofsson vore ålagdt att utgifva; och fattigvårdsstyrelsen måste ännu många år fortfara med dessa kostnader, om gossen skulle kunna blifva en nyttig samhällsmedlem. Olofsson vore en förmögen man, men gossens moder deremot fattighjon.

Hofrätten meddelade dom i saken den 23 juni 1871: Enär bestämmelserna i häradsrättens utslag den 21 oktober 1856, angående skyldighet för Jan Daniel Olofsson att lemna Anna Greta Sundvall visst årligt bidrag till underhåll och uppfostran af ifrågavarande barn, icke kunde göras emot Jan Daniel Olofsson gällande; men Jan Daniel Olofsson vid det förhållande att Anna Greta Sundvall vore urständsat att bidraga till barnets försörjning, *jemlikt 1 § i kongl. förordningen angående fattigvården i riket, vore pliktig att ensam om barnet draga försorg; alltså* pröfvade hofrätten lagligt, med ändring af häradsrättens utslag, på det sätt bifalla fattigvårdsstyrelsens påstående, att Jan Daniel Olofsson förpligtades att till fattigvårdsstyrelsen gälda dels de 76 rdr 5 öre, som af nämnde styrelse för barnets underhåll utbetalts till Sunnersbergs socken tillika med fem procent ränta därå från stämmingsdagen, dels ock hvad fattigvårdsstyrelsen ytterligare utgifvit och nödgades utgifva för barnets nödvändiga vård och försörjning; *dock finge den Jan Daniel Olofsson sålunda ådömda betalningsskyldighet ej utsträckas utöfver hvad honom genom häradsrättens utslag blifvit ålagdt utgifva.*

Från detta beslut, hvarom hofrättsrådet *von Sydow* samt assessorerne *Uggla* och *Bergius* förenade sig, var assessoren *Ekermann* i så måtto skiljaktig, att han ansåg Jan Daniel Olofsson icke kunna nu förpligtas att till fattigvårdsstyrelsen återgälda hvad styrelsen framdeles till barnets underhåll kunde komma att utgifva.

Sandvall, å fattigvårdsstyrelsens vägnar, sökte i underdånighet ändring.

Medelst underdånigt betänkande den 5 januari 1872 hemställde *nedre revisionen* (revisionssekreterarne *Svedelius, Östergren och Fähræus*, den sistnämnde föredragande) att Kongl. Maj:t måtte finna skäl icke vara anfördt, som i hofrättens öfverklagade dom kunde verka ändring.

Saken föredrogs den 24 i nyssnämnda månad inför *högsta domstolen* (i närvaro af justitieråden *Cramér, Carleson, Wretman, Nauman, von Hofsten, Lagerstråle och Strandberg*) hvarvid högsta domstolen biföll nedre revisionernas betänkande.

Kongl. Maj:ts dom utgafs den 20 februari 1872.

Afskrift.

19.

Ifrågasatt tillämpning af 42 § 1 mom. kongl. förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården i anledning deraf, att en person, som blifvit dömd att utgifva barnuppfostringsbidrag, underlåtit att, sedan barnet kommit fattigvården till last, inställa sig i tjenst, som fattigvårdsstyrelsen anvisat i ändamål att derigenom bereda bidrag för barnets uppfostran.

Norrums församlings fattigvårdsstyrelse inlemnade till Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län jemte en skrift tillika dels Inlands nordre häradsrätts den 24 mars 1884 meddelade utslag, hvarigenom, enär S. Olsson i Klefva brustit åt honom förelagd ed och förty vore lagligen öfvertygad att hafva med B. M. Magnusdotter haft samlag å sådan tid, att han kunde vara fader till hennes den 7 oktober 1881 födde son Niklas Hilmer, Olsson blifvit förpligtad att årligen från barnets födelse, tills det uppnått 15 års ålder eller kunde sig sjelf försörja, till Magnusdotter utgifva visst uppfostringsbidrag;

dels ock fattigvårdsstyrelsens den 6 augusti 1884 hållna protokoll, utvisande, att som Olsson icke fullgjort sin skyldighet att enligt häradsrättens utslag betala uppfostringsbidrag till Magnusdotters barn, hvilket kommit Norrums fattigvård till last, styrelsen till dess sammanträde sistberörda dag utlyst auktion andra gången för att få Olsson utlegd i tjenst till den högstbjudande, äfvensom att O. Nilsson i Blixeröd då stannat för ett anbud af 40 kronor för ett år, räknadt från den 15 augusti 1884 till samma dag år 1885, hvilken lön skulle betalas till styrelsen, som egde den förvalta till nödiga gångkläder åt Olsson samt till bidrag för barnets uppfostran; och skulle afskrift af protokollet ofördröjligen tillställas Olsson med förståndigande att senast den 15 augusti 1884 inställa sig i tjensten vid påföljd, att i annat fall anmälan derom skulle ske hos Konungens befallningshafvande. Å protokollet var tecknad intyg att afskrift af detsamma blifvit Olsson den 7 augusti 1884 tillstäldt.

Uti omförmälda skrift anhöll styrelsen under åberopande af 35 § 4 mom. i gällande fattigvårdsförordning, att, enär Olsson ej kunde förmå fullgöra sitt åliggande att draga försorg om ifrågavarande barn, som låge kommunen till last, och Olsson icke heller stält sig till efterrättelse kommunalnämndens föreläggande att inträda i tjenst hos Nils-

son, samt någon sådan tvångsarbetsanstalt, som i 6 § 3 mom. eller 9 § 2 mom. i fattigvårdsförordningen omtalades, icke funnes i orten, Konungens befallningshafvande måtte befordra Olsson till straff eller 42 § 1 mom i nämnda kongl. förordning.

Konungens befallningshafvande utlät sig i resolution den 21 november 1884, att enär den omständigheten, att Olsson med Magnusdotter haft samlag å sådan tid, att han kunde vara fader till ifrågakomna barn, och därför af domstolen dömts att utgifva uppfostringsbidrag, ej kunde, då Olsson ej uttryckligen medgifvit sig vara fader till barnet, anses berättiga till att i fråga om Olsson tillämpa stadgandena i 35, 41 och 42 §§ i fattigvårdsförordningen,

funnes den af styrelsen gjorda anmälan icke till någon åtgärd föranleda.

Styrelsen fullföljde sin talan hos Kongl. Maj:t. Den hade ansett sig ega husbondevälde öfver Olsson, hvilken blifvit dömd att utgifva uppfostringsbidraget, men underlåtit fullgöra denna sin skyldighet.

I afgifven förklaring anmärkte Olsson, att fattigvårdsstyrelsen borde anses hafva öfverskridit sin befogenhet, då fattigvårdsstyrelsen hvarken hos Konungens befallningshafvande eller hos Kongl. Maj:t visat, att kommunalstyrelsen anbefalt ofvanberörda åtgärds vidtagande. Icke heller hade fattigvårdsstyrelsen ådagalagt, att den haft några utgifter för barnet. Häradsrättens utslag vore icke hos styrelsen transporteradt, och det vore icke utredt, att Olsson saknade tillgång till det ådömda beloppets utgifvande. Således yrkades, att ändringssökandet måtte ogillas.

Målet föredrogs den 10 februari 1885 i högsta domstolen (justitieråden Olivecrona, v. Segebaden, Svedelius, Hernmarck, Wedberg, Ahlgren och Örbom); och enär sådana förhållanden i förevarande fall icke vore för handen, att Olsson lagligen kunde anses hafva kommit under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, fann högsta domstolen ej skäl att i Konungens befallningshafvandes beslut meddela ändring.